

TERAPIJSKA ZAJEDNICA KAO MODEL OPORAVKA OD OVISNOSTI O DROGAMA

Šahim Kahrimanović*✉

Sažetak

Broj osoba koje koriste drogu kao i onih koje su postale ovisnici na našim prostorima je sve veći. Uporedo s tim, pojavljuju se noviji načini tretmana i oporavka od ovisnosti. Posljednjih nekoliko decenija sve popularniji oblik tretmana ovisnosti jeste model terapijske zajednice. Kao najpoznatiji rezidencijalni model oporavka od ovisnosti, ovaj koncept je prošao kroz nekoliko dinamičkih promjena, ali mu je suštinska namjena ostala ista. U radu su teoretski objašnjeni pojmovi: model terapijske zajednice, ovisnost o drogama i ovisnik o drogama. Istraživački cilj rada bio je analizirati stavove ispitanika koji su uključeni u proces oporavka u odnosu na model terapijske zajednice zasnovan na konceptu zajednica-kao-metoda. Istraživanjem je analiziran društveni kontekst modela terapijske zajednice u odnosu na proces oporavka. U istraživanje je bilo uključeno 166 ispitanika iz devet terapijskih zajednica u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Crnoj Gori.

Ključne riječi: *ovisnost o drogama, ovisnik o drogama, model terapijske zajednice, zajednica kao metoda*

UVOD

Ovisnost o drogama jedan je od najpoznatijih socio-patoloških fenomena i za sigurno spada u najveće probleme današnjice. Danas egzistira nekoliko oblika tretmana ovisnosti a jedan od njih je model terapijske zajednice. U najširem značenju, terapijska zajednica jeste zajednica ljudi. Specifikum te zajednice određuje kategorija ljudi koji joj pripadaju. Ako je u pitanju terapijska zajednica koja se bavi tretmanom ovisnika, onda to i predstavlja njen identitet. Ovisnička supkultura je je zasnovana na „lažnim identitetima“. Svrha terapijske zajednice jeste da tretmanom i procesom oporavka ovisniku olakša povratak „stvarnom identitetu“. Proces prihvatanja ili ponovnog prihvatanja „stvarnog identiteta“ podrazumijeva sinhronizovan pristup više naučnih disciplina, i često je to dugotrajan proces oporavka i

* Javna ustanova Terapijska zajednica, Sarajevo
✉ e-mail: shmkahrimanovic@yahoo.com

povratka „stvarnom identitetu“. Terapijska zajednica je zapravo „svijet u malom“ u kojem pojedinac uči kako postati ili ponovo postati produktivan član društva. Prolazak kroz faze programa osmišljen je tako da afirmiše pozitivne društvene norme, aktivan rad na sebi i valjane socijalne interakcije u okruženju bez droge.

TEORIJSKI OKVIR

Ovisnost o drogama

Upotreba droga je pojava prilikom čijeg definisanja se pojavljuje dosta terminoloških nejasnoća, dosta različitih tumačenja i razumijevanja ovog fenomena. Teškoće oko definisanja i razumijevanja bitnih aspekata ovisnosti traju već nekoliko decenija. Uzrok terminološke neujednačenosti kod definisanja ovisnosti o drogama pojavljuje se zbog različitog poimanja i pristupu samoj pojavi. Mnogi teoretičari pokušavaju doći do jedne univerzalne i općeprihvaćene definicije ovisnosti o drogama. Međutim, iako se riječi koje definišu ovaj pojam na prvi pogled razlikuju u nijansama, one u naučnom diskursu mogu dovesti do velikih nesuglasica i rasprava. Zbog terminoloških i jezičkih poteškoća uveden je i pojam ovisnosti o drogama koji predstavlja psihičko, a ponekad i fizičko stanje koje je rezultat interakcije između organizma i droge, a ogleda se u karakterističnom ponašanju i drugim manifestacijama koje za cilj imaju kontinuirano ili periodično uzimanje droge, kako bi se iznova doživjeli psihički efekti, odnosno da bi se izbjeglo stanje nelagode kada droga nije u organizmu (Ghodse, 2002). U sociološkom kontekstu, ovisnost o drogama je individualno ponašanje, ali ponašanje koje ima društveni učinak, tj. utječe na druge ljude. To su ponašanja koja se kontrolišu na društvenom nivou, odnosno, tu postoji individualno ponašanje i socijalni kontekst. Socijalni kontekst postavlja parametre ponašanja i stvara okolnosti da se takvo ponašanje i dešava te postavlja granice takvog ponašanja. Ovisnost o drogama se manifestuje kroz određeni broj simptomatičnih radnji i nekoliko različitih faza ili nivoa u samom procesu razvoja ovisnosti. To su: život u krizi, nesposobnost za održavanje apstinencije, socijalna i interpersonalna disfunkcionalnost, antisocijalni životni stil.

Ovisnik o drogama

Osobe koje zloupotrebljavaju drogu, pored psihičkih, kognitivnih i emocionalnih poremećaja, razvijaju i set barijera koje sprječavaju produktivne socijalne odnose sa drugima i društvom općenito. Oni su uglavnom neodgovorni i nedostaje im konzistentnost i uračunljivost u svakodnevnom životu. Socijalne veze i način odnošenja sa ljudima su okarakterizirani nedostatkom povjerenja ili iskrenosti te sklonošću ka laganju i manipulisanju, s ciljem da se izvuče nezaslužena korist od drugih. Socijalno zastranjivanje je istaknuta osobina životnog stila osobe ovisne o

drogama (Perfas, 2004). Osobe kod kojih se potencijalno može pojaviti ovisnost o drogama imaju neke od sljedećih tendencija: potraga za senzacijama, problemi sa kontrolisanjem bijesa, osjećaj depresivnosti, slaba predstava o sebi, predstavljaju rizičnu grupu još u ranoj dobi, postojanje socijalnih problema u porodici i školi, dolaze iz pretjerano nestrukturiranih ili pretjerano strogih domova, najbliži ukućani konzumiraju drogu, verbalno, fizičko ili seksualno su zlostavljani, nepostojanje brige od strane roditelja (Colligan, 2011, str. 47). Od oblika i strukture tretmana ovisnosti umnogome će zavisiti i proces promjene ka društveno-produktivnom obrascu življenja i ponašanja.

Pojam terapijske zajednice

Po definiciji Svjetske asocijacije terapijskih zajednica, terapijska zajednica predstavlja dizajn modela tretmana koji je prvenstveno usmjeren oporavku od ovisnosti o drogama kroz lični rast i apstinenciju od korištenja droga, uključujući i lijekove koji se koriste ilegalno (WFTC, 2012). To je, zapravo, generički pojam za rezidencijalne i drug-free tretmanske programe koji imaju određene zajedničke karakteristike.

Njeni primarni ciljevi su globalne promjene u načinu života, koje se reflektuju u apstinenciji od droga, eliminisanju antisocijalnog i promovisanju prosocijalnog ponašanja. Glavna pretpostavka boravka i stabilnog oporavka u terapijskoj zajednici jeste uspješna integracija te ispunjavanje psiholoških i socijalnih ciljeva rehabilitacije. "Terapijske zajednice su stambene jedinice u okruženju bez droge, koje koriste hijerarhijski i rezidencijalni model oporavka kroz faze koje odražavaju povećanje nivoa lične i društvene odgovornosti. Utjecaj ostalih klijenata se vidi kroz grupne procese i koristi se kako bi se novi pojedinci asimilirali i usvojili nove socijalne norme i vještine. Terapijska zajednica se razlikuje od drugih oblika tretmana prvenstveno u njenoj upotrebi zajednice kao metoda koja obuhvata osoblje i klijente kao ključne faktore promjene" (NIDA, 2009, str. 11).

Postoje dva glavna oblika modela terapijskih zajednica. Prvi oblik se naziva demokratski koncept terapijske zajednice, odnosno stara terapijska zajednica, a drugi se naziva programska, konceptualno bazirana ili hijerarhijska terapijska zajednica. Oba oblika su utemeljena na sličnom pogledu na poremećaj ovisnosti, a razlika postoji u tome kako se koriste resursi terapijske zajednice, te u organizacijskoj strukturi i procesu dinamike promjena. Demokratske terapijske zajednice su usmjerene na dosta veći raspon mentalnih poremećaja, u koje spada i ovisnost o drogama. Hijerarhijske terapijske zajednice su isključivo usmjerene na osobe koje imaju problem sa ovisnošću o drogama i imaju strukturisan program tretmana koji se sastoji iz nekoliko faza prije nego se osoba ponovno reintegrira u društvo. Hijerarhijska ili konceptualno bazirana terapijska zajednica je najčešće

rezidencijalan koncept koji podrazumijeva ambijent bez droge u kojem žive osobe koje imaju probleme sa drogom u organizovanom i strukturiranom okruženju, okruženju u kojem se promovira život bez droge kako bi život izvan zajednice bio lakši i jednostavniji. Svaki klijent u zajednici treba težiti integracijama u društvenu sredinu, a to omogućava duži rezidencijalni boravak sa svim pratećim sadržajima.

Zajednica-kao-metoda

Osobeni pristup tretmanu ovisnika o drogi se često karakterizira terminom zajednica-kao-metoda. Zajednica kao metoda je način socijalizacije klijenta putem formalne i neformalne interakcije sa drugim klijentima i osobljem. Socijalizacija članova se vrši putem dnevno strukturiranih aktivnosti. Razvoj prosocijalnog ponašanja se postiže preko grupnih procesa (De Leon, 2000). Model zajednica-kao-metoda se objašnjava kao primjena svih resursa terapijske zajednice kako bi se ostvario napredak klijenta kroz tretman. To uključuje korištenje svih resursa terapijske zajednice, tj. društvenog okruženja terapijske zajednice, osoblja, koncepta racionalnog autoriteta, pozitivnog uzora, filozofije i kulture terapijske zajednice, sistema vrijednosti i pravila ponašanja kako bi se pozitivno utjecalo na klijentov proces oporavka. To su ujedno i najbitniji elementi ovog modela oporavka od ovisnosti.

METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

Problem, predmet, cilj i zadatak istraživanja

Predmet proučavanja ovog rada je model terapijske zajednice. Problem kojim se ovaj rad bavi jeste ispitati kako ovisnici koji su uključeni u tretman ovisnosti percipiraju koncept terapijske zajednice. Cilj istraživanja je utvrditi postojanje razlika u mišljenju ispitanika u odnosu na bitne elemente modela terapijske zajednice, a zadatak istraživanja je bio da analiziramo stavove ispitanika o tom pitanju.

Hipoteza istraživanja

Pretpostavlja se da ovisnici uključeni u tretman imaju pozitivan stav prema konceptu terapijske zajednice u koju su uključeni.

Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

U radu su korištene sljedeće metode istraživanja: metoda analize sadržaja, metoda ispitivanja, statistička metoda. Kao metodološki postupak prikupljanja podataka korištena je anketa. Kada je okončan terenski dio ovog istraživanja svi podaci su uneseni u dizajniranu bazu u SPSS-u v. 17, softverskom paketu za društvena istraživanja, izrađenu za pomenuti upitnik. Rezultati su prikazani tabelarno.

Korištena je deskriptivna statistička analiza. U istraživanju je korišten upitnik Modela terapijske zajednice i resocijalizacije ovisnika, koji je konstruisan za ovo istraživanje.

Uzorak istraživanja

Uzorak ispitanika su predstavljali ovisnici, klijenti koji su bili uključeni u tretman ovisnosti u devet terapijskih zajednica, sedam u Bosni i Hercegovini, te po jedna u Hrvatskoj i Crnoj Gori. Učestvovalo je 166 ispitanika, 158 muških i 8 ženskih. Korišteni su validni procenti, a istraživanje je bilo anonimno.

INTERPRETACIJA REZULTATA I DISKUSIJA

Zadatak istraživanja je bio analiza stavova ispitanika u odnosu na komponente i karakteristike modela terapijske zajednice.

Iz tabele 1. se vidi da većina ispitanika tvrdi da terapijska zajednica svojim modelom promoviše društveno prihvatljiv životni stil. Njih 23,6% se djelimično slaže sa ovom tvrdnjom, a 72,1% ispitanika se slaže sa ovom konstatacijom.

Tabela 1. Terapijska zajednica svojim modelom promoviše društveno prihvatljiv životni stil

	Učestalost	Procent
NE SLAŽEM SE	2	1,2%
DJELIMIČNO SE NE SLAŽEM	5	3,0%
DJELIMIČNO SE SLAŽEM	40	23,6%
SLAŽEM SE	119	72,1%
Ukupno	166	100,0%

Iz tabele 2. se vidi da se najveći broj ispitanika, njih 77,7% slaže da model terapijske zajednice svojim konceptom promoviše vrijednosti ispravnog življenja.

Tabela 2. Model terapijske zajednice svojim konceptom promoviše vrijednosti ispravnog življenja

	Učestalost	Procent
NE SLAŽEM SE	1	0,6%
DJELIMIČNO SE NE SLAŽEM	3	1,8%
DJELIMIČNO SE SLAŽEM	33	19,9%
SLAŽEM SE	129	77,7%
Ukupno	166	100,0%

Kada je u pitanju tvrdnja da model terapijske zajednice uključuje tretman bez droge, gotovo svi ispitanici imaju pozitivan stav. Njih 90,7% se slaže sa tom konstatacijom. Rezultati za ovu tvrdnju se mogu vidjeti u tabeli 3.

Tabela 3. Model terapijske zajednice uključuje tretman bez droge

	Učestalost	Procenat
NE SLAŽEM SE	1	0,6%
DJELIMIČNO SE NE SLAŽEM	1	0,6%
DJELIMIČNO SE SLAŽEM	15	8,0%
SLAŽEM SE	149	90,7%
Ukupno	166	100,0%

Kad je u pitanju aspekt modela terapijske zajednice koji se odnosi na tvrdnju da on podrazumijeva globalnu promjenu načina života, te razvoj ličnog identiteta, većina ispitanika, njih 78,3% se slaže sa tom konstatacijom. 18,1% ispitanika se djelimično slaže, dok se 3% ispitanika djelimično ne slaže, odnosno 0,6% se nikako ne slaže sa navedenom konstatacijom. Rezultati za ovu tvrdnju se mogu vidjeti u tabeli 4.

Tabela 4. Model rada u terapijskoj zajednici podrazumijeva razvoj ličnog identiteta i globalnu promjenu u načinu života, uključujući ponašanje i stavove u skladu sa konceptom pravilnog življenja

	Učestalost	Procenat
NE SLAŽEM SE	1	0,6%
DJELIMIČNO SE NE SLAŽEM	5	3,0%
DJELIMIČNO SE SLAŽEM	30	18,1%
SLAŽEM SE	130	78,3%
Ukupno	166	100,0%

Iz rezultata prikazanih u tabeli 5. se vidi da se 63,9% ispitanika slaže sa tvrdnjom da je društvena organizacija i klima u terapijskoj zajednici podržavajuća za klijente. Njih 29,5% se djelimično slaže sa prethodnom tvrdnjom.

Tvrdnja da je okruženje terapijske zajednice sigurno, ugodno i poticajno većina ispitanika je ocijenila pozitivno. Iz rezultata u tabeli 6. možemo vidjeti da se 69,9% ispitanika slaže sa navedenom tvrdnjom.

Koliko je vidljivo iz rezultata u tabeli 7, većina ispitanika, tačnije 66,7% se slaže sa tvrdnjom da model terapijske zajednice uključuje pisanu i nepisanu filozofiju, koja se sastoji od skupa normi, vrijednosti i pravila koja promovišu društveno

Tabela 5. Društvena organizacija života i klima u terapijskoj zajednici je podržavajuća za klijente

	Učestalost	Procenat
NE SLAŽEM SE	3	1,8%
DJELIMIČNO SE NE SLAŽEM	8	4,8%
DJELIMIČNO SE SLAŽEM	49	29,5%
SLAŽEM SE	106	63,9%
Ukupno	166	100,0%

Tabela 6. Okruženje terapijske zajednice je sigurno, ugodno i poticajano

	Učestalost	Procenat
NE SLAŽEM SE	3	1,8%
DJELIMIČNO SE NE SLAŽEM	5	3,0%
DJELIMIČNO SE SLAŽEM	41	24,7%
SLAŽEM SE	116	69,9%
Ukupno	166	100,0%

prihvatljiv život. 27,3% ispitanika se djelimično slaže sa ovom tvrdnjom, dok se 6,1% ispitanika djelimično ne slaže sa ovom tvrdnjom. Nema ispitanika koji se nikako ne slažu sa navednom tvrdnjom.

Tabela 7. Model terapijske zajednice uključuje pisanu i nepisanu filozofiju koja se sastoji od skupa normi, vrijednosti, pravila koja promovišu društveno prihvatljiv život

	Učestalost	Procenat
NE SLAŽEM SE	0	0,0 %
DJELIMIČNO SE NE SLAŽEM	10	6,1%
DJELIMIČNO SE SLAŽEM	45	27,3%
SLAŽEM SE	110	66,7%
Ukupno	165	100,0%

Tabela 8. nam pokazuje veliki procenat slaganja ispitanika. Njih 73,8% se slaže sa tvrdnjom da model terapijske zajednice uključuje učenje i predanost zajedničkim vrijednostima zajednice. 24,4% ispitanika se djelimično slaže sa ovom tvrdnjom.

Na osnovu rezultata iz tabele 9. možemo zaključiti da se veliki broj ispitanika slaže sa konstatacijom da je osoblje u terapijskoj zajednici bitan dio njenog modela. 80,1% ispitanika se slaže da osoblje u terapijskoj zajednici usmjerava klijente da uspješno prođu tretman. Sa ovom tvrdnjom djelimično se slaže 16,9% ispitanika.

Tabela 8. Model terapijske zajednice uključuje učenje i predanost zajedničkim vrijednostima zajednice

	Učestalost	Procenat
NE SLAŽEM SE	1	0,6%
DJELIMIČNO SE NE SLAŽEM	2	1,2%
DJELIMIČNO SE SLAŽEM	41	24,4%
SLAŽEM SE	122	73,8%
Ukupno	166	100,0%

Tabela 9. Osoblje u terapijskoj zajednici usmjerava klijente da uspješno prođu tretman

	Učestalost	Procenat
NE SLAŽEM SE	1	0,6%
DJELIMIČNO SE NE SLAŽEM	4	2,4%
DJELIMIČNO SE SLAŽEM	28	16,9%
SLAŽEM SE	133	80,1%
Ukupno	166	100,0%

Analizirajući rezultate deskriptivne statistike možemo konstatovati da su i ispitanici izrazili visok stepen slaganja sa ponuđenim tvrdnjama. Od postojećih 11 terapijskih zajednica u Bosni i Hercegovini u istraživanje je bilo uključeno njih sedam, što ukazuje na reprezentativnost uzorka. Slični rezultati su dobiveni i iz terapijskih zajednica van Bosne i Hercegovine, a koje su bile uključene u istraživanje. Tako, na osnovu rezultata vidimo da je terapijska zajednica model koji promoviše i primjenjuje društveno prihvatljiv životni stil. Ispitanici su se sa više od 72% izjasnili da se slažu sa ovom tvrdnjom. Time se potvrđuje da je život unutar terapijske zajednice jasno strukturiran i definisan, usmjeren na pozitivne životne vrijednosti i život bez droge, te suprotan svim oblicima asocijalnog ponašanja. Isto tako, sa visokim stepenom slaganja je ocijenjena tvrdnja da model terapijske zajednice promoviše vrijednosti ispravnog življenja. Jedan od glavnih ciljeva boravka u terapijskoj zajednici jeste da ovisnici prihvate nova načela življenja i usvoje nove vještine koje će im pomoći da se lakše nose sa bremenom održavanja apstinencije nakon što završe program. Osnovni princip života u terapijskim zajednicama jeste strogo pridržavanje svih pravila i zabrana koje preventivno i podržavajuće djeluju na ovisnike. Kršenje takvih pravila najčešće vodi eliminaciji i njihovom isključenju iz terapijske zajednice. Osnovno pravilo u terapijskoj zajednici jeste da je to okruženje bez droge, odnosno da se prilikom tretmana ne pribjegava supstitucijskim oblicima terapija.

Terapijska zajednica je jedan drugačiji pristup oporavka od ovisnosti koji primjenjuje kako psihofizičku tako i socijalnu rehabilitaciju, bez korištenja bilo kakve vrste zamjenskih lijekova. S druge strane, samo okruženje u kojem se terapijska zajednica nalazi, jeste pretpostavka za uspostavljanje te vrste tretmana. Step en slaganja ispitanika se ne razlikuje ni kada je u pitanju tvrdnja da model rada u terapijskoj zajednici podrazumijeva razvoj ličnog identiteta i globalnu promjenu u načinu života, uključujući ponašanje i stavove u skladu sa konceptom pravilnog življenja. Oporavak od ovisnosti jeste kompleksan proces koji zahtijeva generalnu promjenu životnog stila i navika. Za vrijeme tretmana, ovisnik je u prilici da nauči i prihvati nove vrijednosti i filozofiju življenja koja je suprotna onoj sa kojom je u terapijsku zajednicu i došao. To često može biti težak i mukotrpan period boravka u zajednici. Preko 63% ispitanika se slaže da je društvena organizacija života i klima u terapijskoj zajednici podržavajuća. Ovisnički životni stil je društveno neprihvatljiv i pogrešno je strukturiran. Boravak u terapijskoj zajednici nudi sistem podrške kako bi se ovisnici lakše adaptirali na nove okolnosti i započeli proces oporavka. Društvena organizacija i jasno strukturiran ritam života u zajednici su način da se ovisna osoba počne uvoditi u normalne životne tokove. Stoga su razumljivi konačni rezultati za tvrdnje koje se odnose na sistem podrške i društvenu organizaciju života u terapijskoj zajednici. Terapijska zajednica treba da ima okruženje koje, samo po sebi, djeluje terapijski. Ispitanici su, također, saglasni da opremljenost terapijske zajednice omogućava kvalitetan tretman. Život u terapijskoj zajednici u principu traje oko godinu dana. Za to vrijeme se provodi tretman kako bi se osoba što bolje oporavila i nastavila živjeti bez upotrebe droge. Značajan doprinos u tom procesu oporavka ima opremljenost terapijske zajednice unutrašnjim i vanjskim resursima. Njihova namjena jeste da se boravak u zajednici učini ugodnijim i poticajnijim za oporavak. Model terapijske zajednice uključuje pisanu i nepisanu filozofiju, pravila i propise koji su usmjereni na promovisanje društveno poželjnih i prihvatljivih stilova. Kao takva, terapijska zajednica predstavlja sveobuhvatan pristup u tretmanu ovisnosti. Ovisnici imaju priliku da, pored uspostavljanja fizičke apstinencije od droga i učenja vještina za prevazilaženje psihičkih kriza, usvoje potpuno nove poglede na život. Samo takav, integrativan pristup, može proizvesti pozitivne pomake. Privrženost vrijednostima zajednice omogućava lakše savladavanje tehnika i vještina koje se za vrijeme tretmana mogu naučiti, a tiču se prevencije recidiva. Preko 69% ispitanika je saglasno da model terapijske zajednice podrazumijeva fokusiranje na pripadanje zajednici za vrijeme trajanja tretmana. Namjera da se boravak u tretmanu prekida ili parcijalno sprovodi ne daje nikakav učinak. Terapijska zajednica kao mehanizam je tu da ovisnika usmjerava ka krajnjim ishodima tretmana, da njen model i pristup kod njega koriguje i mijenja ovisničku percepciju

sebe i okruženja. To je moguće samo ako se posveti maksimalna pažnja onome što predstavlja model terapijske zajednice.

Značajno mjesto u modelu terapijske zajednice zauzima profesionalno osoblje. Preko 80% svih ispitanika se slaže sa konstatacijom da osoblje u terapijskoj zajednici usmjerava ovisnike da uspješno prođu tretman. Uloga profesionalnog osoblja u ovom kontekstu je zaista velika. Često kroz formu ličnog primjera, kroz formu racionalnog autoriteta i pozitivnog uzora, profesionalno osoblje se pokazalo kao nezamjenjiv faktor, kako za mlađe, tako i za starije rezidente. Bez stručnog osoblja model terapijske zajednice ne bi bio jasno strukturiran i organizovan. Za vrijeme trajanja cjelokupnog tretmana, profesionalno osoblje, često sačinjeno i od bivših ovisnika, ima zadaću da pomno prati svaku fazu oporavka. Na osnovu praćenja tog stanja, profesionalno osoblje je u prilici da relativno brzo ispravlja eventualne nedostatke u tretmanu te da isti nadograđuje, osavremenjuje i prilagođava ga potrebama ovisnika u tretmanu. Osoblje predstavlja pozitivan uzor i svojim životom i mjestom unutar zajednice, te ovisniku nudi priliku da terapijsku zajednicu doživi kao zdravu i poticajnu sredinu.

ZAKLJUČAK

Na osnovu dobivenih rezultata istraživanja koje je za cilj imalo analizu karakteristika modela terapijske zajednice, odnosno ispitivanje stavova osoba koje su uključene u tretman, moguće je izvući nekoliko zaključaka:

- Istraživanje je pokazalo da generalno ne postoji razlika u mišljenju u odnosu na bitne elemente modela terapijske zajednice, te da ispitanici pozitivno doživljavaju koncept terapijske zajednice u koju su uključeni.
- Ovim istraživanjem ispitanici su iskazali pozitivan stav prema modelu terapijske zajednice koji promovise društveno prihvatljiv životni stil, odnosno vrijednosti ispravnog življenja.
- Istraživanje je pokazalo da ispitanici prihvataju model terapijske zajednice koji je fokusiran na klijenta i na okruženje bez droge.
- Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da ispitanici imaju pozitivan stav prema konceptu terapijske zajednice u kojem je klima podržavajuća i koji je posvećen zajedničkim vrijednostima i filozofiji.
- Na osnovu rezultata istraživanja možemo zaključiti da ispitanici pozitivno percipiraju model terapijske zajednice koji podrazumijeva globalnu promjenu načina življenja, predanost profesionalnog osoblja i usmjerenost ka uspješnom završetku tretmana.

LITERATURA

- Colligan, L. H. (2011). *Drug dependence*. New York: Marshall Cavendish Corporation.
- De Leon, G. (1997). *Community As Method*. Connecticut: Praeger Publishers Westport.
- De Leon, G. (2000). *The Therapeutic Community (Theory, Model and Method)*. New York: Springer Publishing Company, Inc.
- Ghods, H. (2002). *Drugs and Addictive Behaviour (A Guide to Treatment)*. Cambridge: University Press.
- Goode, E. (1996). *Social Deviance*. New York: Pearson Custom Publishing
- Klapež, B. (2004). *Živjeti bez droge*. Zagreb: Alinea.
- Parrot, A., Morinan, A., Moss M. i Sholey, A. (2004). *Understanding drugs and behavior*. Chichester: John Wiley and sons Ltd.
- Perfas, F. B. (2004). *Therapeutic Community/Social Systems Perspective*. New York: iUniverse, Inc.
- National Institute on Drug Abuse - NIDA (2009). *Principles Of Drug Addiction Treatment-second edition*. Bethesda, Maryland: NIH Publication.
- World Federation of Therapeutic Communities - WFTC (2012). *TC STANDARDS*. Preuzeto 6. oktobra 2014. sa: <http://www.wftc.org/standards.html>.

THERAPEUTIC COMMUNITY AS A MODEL OF RECOVERY FROM DRUG ADDICTION

Abstract

Number of persons that use illicit drugs, as number of drug addicts, in region is increasing. Along with that, there are newer methods of treatment and recovery from addiction. In last several decades, increasingly popular model of addiction treatment is therapeutic community. As the most popular residential model of addiction recovery, this concept has undergone several dynamic changes, but its essential purpose remained the same. In this article notions are theoretically explained: model of therapeutic communities, drug addiction and drug addict. The research objective of this study was to analyze the attitudes (opinion) of the respondents involved in the recovery process in relation to the model of therapeutic community, based on the concept of community-as-method. The study analyzed the social context of this model in relation to the recovery process. The study included 166 participants from nine therapeutic communities in Bosnia and Herzegovina, Croatia and Montenegro.

Key words: *drug addiction, drug addict, model of therapeutic community, community as a method*